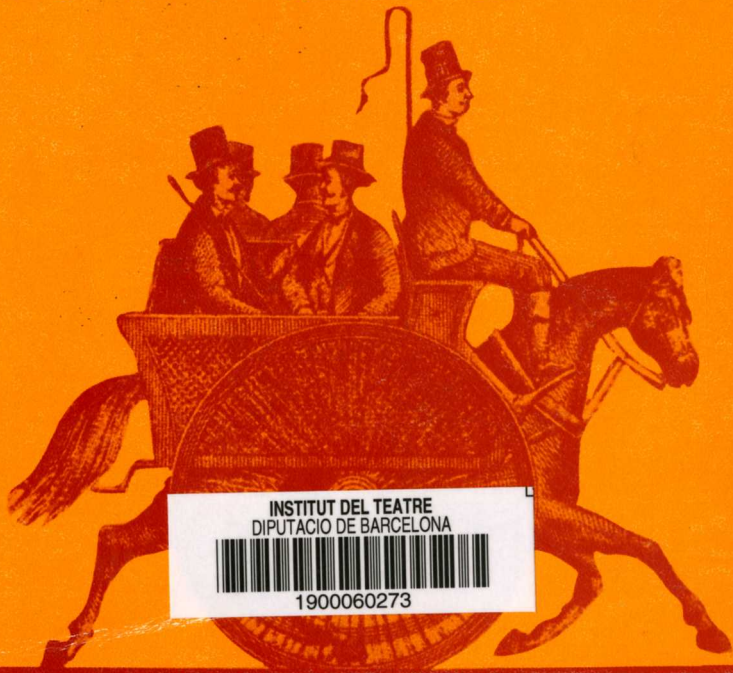

Jaume Melendres

EL BALANCI
edicions 62

CINC MIL METRES PAPALLONA

INSTITUT DEL TEATRE
DIPUTACIO DE BARCELONA

1900060273

EL BALANCI

95

edicions 62 s|a.

barcelona

95

Pinyó lliure

JAUME MELENDRES

CINC MIL METRES PAPALLONA

Coberts de Jordi Formas.

Primer edició: octubre de 1975.

© Melendres 1975.

Propietat d'aquesta edició (inclouent el disseny de la coberta):

Edicions 62 s/a, Provença, 278, Barcelona-8.

Imprés a Flamma, Masia 3, Montcada i Reixac.

Dip. Legal: B. 27.576-1975.

ISBN: 84-297-1125-2.

N-33534

10062578

El cavall no és de cartró

*A Maria Gorgues
per a les nits d'insomni.*

Si sortís ara mateix de casa seva, podria arribar a temps. Vull dir que, tant si és perquè ha decidit manifestar-se a Zoa, com si és perquè sent, com jo (i com Zoa, però ell ho ignora), el soroll dels mobles que estan arrossegant s'ha i sap, per tant, que jo l'espero (i Zoa, però ell), tant si com si, vull dir, té raons suficients i necessàries per sortir ara mateix de casa seva, enfilar l'autopista, venir. Venir a salvar-nos.

Es a dir, tant si Juli Peracanta surt ara mateix de casa seva (un principal que va a morir pel nord a una galeria descoberta), com si Juli Peracanta surt ara mateix de casa seva (un àtic sense entrada, però amb terrassa i blanc), els dos Julis Peracantas s'han de trobar per força aquí (abans de travessar la grava del jardí, per sota els tarongers; abans d'obrir la porta; abans de passar pel costat del pare i de la mare, tots dos ausuberts, i els seus amics, que estan buidant la casa; abans de pujar els divuit esglaons i de trucar a la porta d'aquesta bi-

Si sortís ara mateix de casa seva, posem per cas, i agafés l'autopista, podria arribar d'aquí a mitja hora, podria arribar a temps. Vull dir que, tant si és perquè ha decidit manifestar-se a Zoa, com si és perquè sent, com jo (i com Zoa, però ell ho ignora), el soroll dels mobles que estan arrossegant a baix i sap, per tant, que jo l'espero (i Zoa, però ell), tant si com si, vull dir, té raons suficients i necessàries per sortir ara mateix de casa seva, enfilar l'autopista, venir. Venir a salvar-nos.

És a dir, tant si Juli Peracanta surt ara mateix de casa seva (un principal que va a morir pel nord a una galeria descoberta), com si Juli Peracanta surt ara mateix de casa seva (un àtic sense entrada, però amb terrassa i blanc), els dos Julis Peracantes s'han de trobar per força aquí (abans de travessar la grava del jardí, per sota els tarongers; abans d'obrir la porta; abans de passar pel costat del pare i de la mare, tots dos analfabets, i els seus amics, que estan buidant la casa; abans de pujar els divuit esglaons i de trucar a la porta d'aquesta bi-

biblioteca), i quan s'hagin trobat a l'entrada del jardí, segurament, el Juli Peracanta que fa metre noranta (cartes de Juli Peracanta a Zoa) saludarà el Juli Peracanta que es mou a mitja alçada (metre setanta-tres, vol dir aquesta expressió de les cartes a Estefania) i el fill de l'editor (Estefania) convidarà a fumar el pilot de línia (Zoa) i mentre obren la porta i passen entre l'enrenou de mobles (abans de començar a pujar l'escala), Juli Peracanta explicarà a Juli Peracanta que durant vuit mesos s'ha escrit amb una noia més ben feta que la bíblia, anomenada Zoa (cartes a Estefania) i Juli Peracanta respondrà (amb la mà al pom de la barana, mentre ella i ell, els dos analfabets, al vestíbul, s'obliden un moment dels mobles i s'estranyen d'aquesta presència inesperada) que ell, Juli Peracanta, s'ha escrit durant vuit mesos amb una noia que es diu Estefania, invàlida de cames, sàvia, erudita, intelligent (cartes a Zoa) i descobriran —per fi— que tots dos tenen una mateixa madrastra (cartes a Zoa i a Estefania) d'origen irlandès (cartes a Zoa; sense precisions a les cartes de Juli Peracanta a Estefania) i, abans de trucar a la porta d'aquesta biblioteca, Juli Peracanta pensarà per última vegada, il·lusionat, que Zoa, quan ve el mes de gener, passa una setmana als Alps i una setmana a Escandinàvia (cartes de Zoa a Juli Peracanta) i que fa uns dies Zoa ha realitzat el seu desig més gran, més íntim i secret: passejar-se a cavall blanc per la coberta d'un transatlàntic, a alta mar, entre Dakar y les Açores (ibídem), i capbussar-se, després, amb l'animal a l'entreuix, a la piscina de primera classe, freda i blava, cavall calent i blanc, i que més tard el comandant l'ha convidada a visitar el saló de pilotatge i les lliteres amb l'esperança d'un petó salvatge, i pensarà per última vegada que Zoa és maniquí (però només s'ha mostrat nua un dia, el dia que exhibí damunt la pell les joies-peix de Samy Kummerlann el negre, a l'exposició d'art popular, Chicago (cartes de Zoa a Juli Peracanta), abans de comprendre que aquesta Zoa no

existeix i que, en canvi, existeix el Juli Peracanta de les cartes a Zoa i que aquest Juli Peracanta és tan veritat com el Juli Peracanta (fill d'editor, metre setanta-tres) de les cartes a l'Estefania sàvia i intelligent que va inventar el joc de les cartes (quan el professor Gival ens va donar l'adreça del fill d'uns amics seus) en què Zoa, la paralítica, esdevindria Zoa-maniquí, provocativa cama, i Estefania, la germana bessona, continuaria sent Estefania, quinze anys (però la ciència de cent generacions), paralítica, immòbil a la biblioteca, i Juli Peracanta, dinou anys, ens escriuria sense saber que som germanes (per una hàbil combinació d'adrecs, amb la complicitat del professor Gival), sense saber que l'una i l'altra llegíem les cartes dels dos Julis Peracants i no podíem esbrinar, malgrat la nostra ciència, quin era el Juli Peracanta veritable, made in, sabent en canvi que un Juli Peracanta vindrà avui i trucarà, per fi, a la porta de la biblioteca mentre ells, a baix, continuen arrossegant els mobles (ara el piano Harmònic, tan desafinat, malalt) i entrarà, dirà ja sóc aquí, i ens salvarà així com Amadeu Bron ens hauria salvat l'altra vegada (fent que es trenquessin les barres que ens separaven d'ells i els seus amics) si Zoa hagués comprès quin gest calia fer, quin gest no havia d'haver fet aquella nit terrible (és a dir, nit) iniciada també amb mobles arrossegats amunt i avall, aquella nit situada a la punta dels quinze anys viscuts a la casa cedida, aquesta casa, cedida en testament per la senyora Elvira Camprodon, vídua Alvarez, durant els quals ells, pare i mare, ens havien alimentat, curat el xarmpió, el catarro, subministrat les tovalloles per a les regles, als onze anys, ells, els que no saben ni llegir ni escriure ni comptar amb els dits, ell, mans de paleta, i ella, que ha pujat cada matí durant quinze anys, quan encara dormíem, i ha deixat el menjar per tot el dia damunt d'aquesta taula, a punt. Però mai, ni abans de la ruptura (aquella nit d'Amadeu Bron) no ens ha tret d'aquí per por que no ens passés alguna

cosa, atac de cor o corrent d'aire, com si una deficiència parcial fos signe d'una altra deficiència molt més greu. És a dir, aquella nit que he dit abans, quan la casa ja era seva, final feliç, analfabet ja propietari de la rica finca que fou de la senyora Elvira Camprodon, plena de tresors, feta amb la pedra més pura del país, aquella nit sí que ens van treure, però quan van començar a arrossegar els mobles, nosaltres ja coneixíem la casa pam a pam, sabíem quin moble arrossegaven (però no endevinàvem cap a on), per exemple el sofà, pesant i sorda vibració. El professor Gival venia quatre vegades la setmana a donar el seu curs i entrava amb un doble de la clau quan ella i ell ja eren fora; i sovint, primer Zoa i després Estefania o a la inversa, ens agafava en braços i ens passejava per la casa i ens deia que teníem sort de viure, com qui diu, voltades de la història del país, una arca medieval amb l'esperit liberal-conservador de l'Eiximenis en persona, un vitrall contemporani del lingüista Fabra, el seny metafísic de tal escola o tal altra en aquesta motllura o en aquella. Contemplàvem quasi sempre el fresc de la sala, a la dreta del piano, que representa les nou muses coronant el geni, amb roses, damunt d'un núvol, veient-se, a baix, la panoràmica d'una ciutat amb port i una nau, al mar, que segons el professor Gival és de les que servien per al comerç d'esclaus. Cada vegada ens explicava algun detall distint, però en un mateix dia no explicava el mateix a totes dues, com si li semblés il·lícit repetir-se. Un fenomen semblant al de Juli Peracanta, si es vol, però amb la diferència que les explicacions del professor Gival eren complementàries i es fonien, després, en una coherència científica i allisonadora, mentre que era impossible fondre les cartes de Juli Peracanta en un tot que no fos contradictori. Però, ben mirat, era ben bèstia voler que no fos contradictori. Contradictori també ho era el fet que, en mans d'uns analfabets durant quinze anys, els mobles seguissin intactes, ni una rascada al vernís, ni

una taca d'oli a les estores, ni una finestra sense vidres, ni un rastre de greix a les pintures, res, tot intacte i perfecte, immaculat. Però ni Zoa ni jo no sabíem interpretar aquesta contradicció, llegir en ella la gestació de fets futurs, llegir les línies de la mà de la contradicció (només el piano s'ha anat desafinant amb el desús, com un sexe potser, malgrat que el professor Gival, de tant en tant, teclegés alguna melodia de passada), tot intacte i, en canvi, sabíem que no era natural, com ho provaven les fuades de l'analfabet a l'estora de la biblioteca, que daten d'abans de la ruptura, del temps en què ella i ell pujaven cada vespre aquí i escoltaven les lectures llatines de Zoa.

El cas és que Zoa parla el llatí com vol, diries que és la seva llengua mare o que, en comptes de passar les vacances als Alps i a Escandinàvia (cartes de Zoa a Juli Peracanta), si això fos veritat, les passa cada any a casa del senyor Terentius Varró, dit Varron, bibliotecari del cèsar. El que va passar, en realitat, és que Zoa va caure des del començament a la trampa de l'ablatiu absolut (igual que més tard vam caure a l'altra trampa, la dels falsos enemics), sense saber, naturalment, que era una trampa; una s'adona sempre massa tard que una trampa és una trampa i aquí el problema es complica més encara pel fet que Zoa i Estefania no som una sola persona, i si ara mateix Juli Peracanta sortís de casa seva i arribés d'aquí a mitja hora, i l'altre Juli Peracanta igual, i es trobessin, saludessin, etcètera, i entrés i digués anem, i Zoa no volgués marxar, jo no dubtaria ni un moment i em quedaria amb ella, estúpida, estúpida estimada Zoa que vas foragitar el vicari de Santa Caterina a cops de llatinada, i ara no escoltaries Juli Peracanta i diries aquí no passa res, de quin perill estàs parlant, imbècil.

Però les coses no són tan fàcils com sembla. Si el vicari de Santa Caterina, sentint que li parlaves en llatí, va recordar de cop quantes vegades s'havia adormit da-

munt dels llibres i va enyorar, també de cop, el taller de mecànic del seu pare, és que ell estava en una posició més aviat ambigua, partit entre el desig i la realitat, els vius i els morts. Un fenomen semblant, si es vol, al de Juli Peracanta, però amb la diferència que nosaltres dues estem vives —encara. Venien tots dos, o sigui els nostres pares, pujaven cada vespre a la biblioteca, després d'haver sopat ells i nosaltres, i s'asseien. Ella cosia i es veu que cus molt bé, almenys la senyora Elvira Camprodon la trobava molt útil des d'aquest punt de vista i li feia repassar els botons de les camises del senyor Alvarez que ja s'havia mort (i que, per tant, no les necessitava al lloc on era, siguem francs) insistint, sobretot, en el botó del coll, que calia cosir cada vegada més endins, vés a saber per què, o sí. Ell seia a terra, havia agafat aquest costum a l'obra, i fumava i procurava no tossir, o tossir fluix, però la cendra li queia per l'estora, i a vegades espurnes; les marques encara es poden veure, arran de porta, irregulars, contradictòries amb l'absència de rascades al vernís dels altres mobles, els que ara estan arrossegant a baix per endur-se'ls definitivament, cap taca d'oli, gens de greix a les estores, res, tot intacte, fins que aquella nit que he dit abans ens van baixar al saló i ho vam comprendre tot: ens donaven una oportunitat, però Zoa va fer el gest que no havia d'haver fet, ja havia passat el temps en què nosaltres llegíem cada vespre l'*Ars Magna, generalis et ultima*, de Llull, i ells venien a veure'ns potser perquè s'estava bé a la biblioteca, sobretot a l'hivern que hi havia la calor dels nostres cossos conservada, com pètals, entre les pàgines dels llibres, i hi havia el doll cilíndric de la veu de Zoa que es transformava, a la vista de tothom, en paraules perfectes, com la barra de metall d'on sortien, perfectes, les joies-peix de Samy Kummerlann el negre, que la Zoa de les cartes a Juli Peracanta, nua, va lluir a Chicago, un dia. Ningú no hagués dit que a sota de la manta hi havia unes comes

sense vida, i el mateix Juli Peracanta, si hagués sortit mitja hora abans de casa seva (però no tenia aleshores cap motiu per fer-ho), l'hauria confós amb la Zoa de les cartes, la que muntava a cavall sota el sol que brilla entre Dakar i les Açores, amb el cabell trenat, poètica i suau en aparença, però, en realitat, tensa com la caiguda lliure d'una pedra cada vegada que ell, l'analfabet, esclatava a riure, inesperadament, al mig d'una subordinada, per exemple, o després de *possunt in se recipere*, per exemple, que li provocava, vés a saber per què, un veritable atac, un deslligament total dels nervis i una anarquia muscular difícil de descriure, que no alterava, malgrat la seva virulència, el flux regular de Zoa. Únicament que, a poc a poc, Zoa va començar a camuflar al mig del seu discurs insults llatinitzats que ells no entenien prou i eren insuficients, per tant, perquè passés tot el que va passar el dia que Zoa, cansada de no fer-se entendre, va decidir canviar de text, un tretze de febrer, i a penes instal·lats, el dia tretze de febrer, a la biblioteca, va dir que llegiríem un llibre encara més interessant. Aquí Zoa va fer una pausa (d'una durada igual al temps que cal a l'analfabeta per posar fil a l'agulla) abans de dir, mirant-lo fit a fit, *Idiota de mente*, de Nicolau de Cusa. Un efecte instantani. Ell s'havia posat dret i renegava, ens mirava amb odi, ella s'havia alçat, sortien de la biblioteca i s'allunyaven, passadís i escala avall, menjador, vestíbul i, al final, el llit, el mateix llit (que ells han ocupat durant quinze anys) on Mireia Galba, quan Alvarez vivia i encara li quedaven energies, menjava mandarines i es pintava les ungles i mirava, parapetada darrera les cortines, la gent que passava per fora i es deia que tot seguia igual que abans (si és que li era possible fer aquesta afirmació sense altres indicis que el sexe) i esperava que ell la vingués a visitar, vestit d'amant (o com si la senyora Elvira, legítima i senyora, no existís), per fer-la morir durant uns breus instants. Ella, però, la mare, pujava, després de l'incident de l'*Idiota de mente*, igual

que abans, cada matí a les set, quan encara dormíem, i deixava el menjar, però era impossible dir si tot seguia igual que abans de *l'Idiota*, tan impossible com preveure si sense les lectures passarien els vespres rodant com mosques balbes per la casa o es comprarien un televisor. Però Zoa no feia comentaris, redactava en silenci el seu assaig sobre «La perspectiva, estructura lògica de la realitat», que més tard va il·lustrar amb el cas de Brueghel, sense mencionar per res el televisor que funcionava al pis de baix, com si a fora no hi hagués, protegits pel paisatge, rodaires no habituals, a més dels de sempre, forasters que passaven, s'aturaven per atzar davant la casa i es quedaven clavats a sota una ombra, observant els detalls de l'edifici, vies d'accés, conduccions d'aigua, disposició de les finestres, prenent notes fins que la seva presència semblava sospitosa i un dels rodaires habituals tornava a passar al cap d'una estona i els sorprenia encara al mateix lloc observant els detalls de l'edifici, havent-se desplaçat només el mínim necessari per mantenir-se dintre l'ombra, per exemple l'habitual Amadeu Bron, campaner d'ofici, que l'obsolescència havia anihilat, ara els escolans de Santa Caterina premien un botó i el toc de morts, programat en binari, sonava sol, deixant en llibertat Amadeu Bron que pujava, els dies clars, fins a la punta del Carall Trempat. Amadeu Bron sempre estava lluny, a trenta metres com a mínim de la gent (a causa, potser, de la promiscuïtat amb les campanes), i el gest d'Amadeu Bron era precís quan des de la punta del Carall Trempat, que domina la casa, localitzava la nostra posició exacta, gairebé sempre la mateixa, jo tocant a la finestra, al costat de la prestatgeria on hi ha els clàssics i els renaixentistes i un feix de cartes de Juli Peracanta; Zoa a la meva dreta, a la banda dels prestatges on hi ha els textos medievals i els escolàstics i la primera gramàtica de la llengua; posició invariable que Amadeu Bron verificava d'un cop d'ull abans de dirigir, amb un mirall, els raigs

de sol a la finestra i fer-lo caure de seguida damunt meu, fer que em llisqui pels llavis lentament i amb força fins al perfil vibràtil de la llengua i abaixar-lo després fins al meu pit esquerre, mantenir-lo aquí, movent-se en espiral, un quart o deu minuts, la part proporcional d'un segle, fins que comprens d'una manera o altra que l'escalfor del cilindre, tensa, travessa la brusa i els sostenidors, s'escampa per la pell com un exèrcit, i el múscul s'endureix igual que el raig de llum i respira, respira, respiro de pressa, i l'altre pit després, tot un codi d'urgències i de crits, i el ventre, finalment, el nucli humit, i Zoa que no em mira, és reticent, sap que el fallus de llum, després de mí, vindrà a buscar-la i ella es negarà a visitar l'àmbit de la sensació i et mirarà, Amadeu, de front, de lluny, inabastable, dura, estúpida estimada Zoa, fins que un dia es traeixi, vés a saber per què, i obri de bat a bat la seva brusa groga i et reclami, ella que diu que és perillós abocar-se a l'exterior; però sap tan bé com jo que Juli Peracanta surt ara mateix de casa seva, i l'altre Juli Peracanta, i arribaran de l'exterior ara que ja pugues al Carall Trempat a prendre, Amadeu, i a donar sol i, en acabar, baixes i tornes a trobar, encara al mateix lloc, a penes desplaçats cap a la dreta el mínim necessari per a mantenir-se a l'ombra, rodaires no habituals, homes vestits amb elegància, botons de puny daurats, corbata, sabates enllustrades sense fang, interessats pels mobles de la casa o pels tresors d'aquesta biblioteca tan plena, tan rica que el professor Gival ens deia que teníem sort de viure, com qui diu, voltades de la història del país i que havíem d'estar-ne satisfetes, afirmava, conscients i responsables, un tal privilegi no és pas únicament un privilegi i cal, per tant, mesurar-ne els perills, calibrar serenament les amenaces, identificar els enemics i defensar-se d'ells. Va ser el professor Gival qui ens va posar el pànic al cos veient per tot arreu agents pagats pels hereus de la senyora Camprodon, una casa com aquesta, deia, provoca, a la força, odis

hereditaris i els odis desemboquen en accions destructores, no era pas per atzar que mans anònimes havien tallat algunes vegades les conduccions de l'aigua, i eines percussives havien intentat forçar l'entrada o impedir l'arribada dels llibres que la senyora Elvira Camprodon ens regalava, rebentant els pneumàtics dels vehicles editorials; més valia que sabéssim el nom exacte dels nostres enemics, la primera és el Sant Martí de les roses (el professor Gival tenia frases com aquesta), com més alta és la flor més avall li claven les tisores, etcètera i punts suspensius, més val saber, ara que ja sou grans, de quin punt cardinal vindran les bales, però tot això el professor Gival ho deia amb comptagotes, amb la mateixa veu, segurament, que un home fa servir quan sopa per última vegada a casa seva i diu, a poc a poc, caldria fer reparar aquesta porta, i al cap d'una estona, encara hi ha menjar per uns quants dies, i després no diu res, se li ha acudit imaginar, de cop, les arracades que durà demà una Mireia Galba qual-sevol que no domina, és cert, l'art de la sopa a punt, però que coneix en canvi, i diu no oblidis d'anar al metge, cal que estiguis en forma, qui sap si no vindran mal dades. Aleshores, el professor Gival ens va dir que es casava (sense haver-nos dit mai que era solter), i tot això ho deia amb comptagotes i ens pensàvem que havia sospitat que alguna de nosaltres, o totes dues, estava enamorada d'ell, i que tenia por, per tant, que passés el que passa a les novel·les en casos similars. Però ni Zoa ni jo no havíem tingut mai aquesta idea, ens aferràvem al seu coll quan ens treia d'aquí, primer Zoa, després Estefania o a la inversa, per ensenyar-nos les pintures de la sala, i després comentàvem que tenia les mans massa petites i arrugades, per exemple, coses que mai no haguérem fet ni haguérem dit en un ambient sentimental; de seguida vam veure que no era això el que el preocupava, sinó el fet que, casant-se, deixava el servei al país, abandonava la seva professió i es feia càrrec de la seva dona, i ens deixava indefenses

a l'abast dels nostres enemics. M'hauria agradat escriure un conte, o millor un film, en què es veiessin els peus calçats de negre del professor Gival parlant de la imponent carcassa de Margarida Buenavida, tan imponent que era impossible no consagrar-se enterament al culte d'aquell cos, però sense dir-ho clarament per respecte, potser, a les nostres cames deformades, o informades, sense saber que Zoa (si convé) és maniquí, provocativa cama, però sabent que estava en fals i no ho estava (jo comprenc que abandonés la ciència a canvi d'una carcassa singular), i es veiessin després, al conte o film, les mans petites i arrugades del professor Gival dient que el país necessitava la nostra aportació o ciència, i que ell també aportaria coses al país des del seu despatx de director del personal a les Indústries Buenavida, tractaria els obrers amb mesura i humanisme, els parlaria amb verbs ben conjugats, usant el vós encara que anessin a la vaga, i els donaria, amb el salari, lliçons sobre la història del país, i ens escriuria tan sovint com podria i no ens oblidaria, ho havíem de comprendre, estimada Zoa, estimada Estefania, estimades Zoa i Estefania, la ciència per ser útil s'ha de vincular al país —a la indústria—, els beneficis Buenavida repercutiran en benefici vostre, toquem, si us plau, de peus a terra, entre tots ho farem tot, tindriem, si volíem, un altre professor, hi havia munts de joves llicenciats entre les amistats del professor Gival mentre, en el film, movia les seves mans petites i Zoa deia amb energia que no era necessari, seria absurd, no creu?, voler substituir el que és insubstituïble, no hi hauria problemes, nosaltres seguiríem soles fins a acabar el batxillerat, sabent que ell treballava per a nosaltres a les Indústries Buenavida; millor canviar de tema, va dir Zoa, parlar, per exemple, de la filloxera i criticar, si us plau, el treball monogràfic sobre *Ramon Rabassa, poeta comarcal*, publicat a la revista «Terra d'Art» de fa dos mesos. Però el professor Gival no va cedir, volia que sabéssim que els fills de la

senyora Camprodon podien desitjar la nostra mort, ell no ens podia protegir, ens demanava serenitat i seny, érem dues noies indefenses, i tenia raó, exposades a tot, però Zoa no se'l volia escoltar, se li havien mineralitzat els ulls i endurit les mans, marxeu, senyor Gival, va dir, aneu a fer content el vostre sogre, no ens vulgueu esverar parlant-nos d'enemics que us inventeu. Per no oblidar el llatí, practicarà el coitus interruptus, va dir Zoa quan Gival va marxar; eren les dotze i una mica més i Amadeu Bron, amb el mirall, ja s'enfilava cap al Carall Trempat, ja desviava la llum i la monopolitzava, i Zoa, amb ràbia i lentament, es descordava la brusa, es posava les mans a l'esquena i es desfeia els sostenidors i la llum d'Amadeu Bron li dibuixava al pit collarets-peix, blancs com la pell. Zoa desafiava Amadeu Bron, Zoa desafiava Zoa, desafiava el món exterior, i va riure quan els núvols van anihilar el sol i Amadeu Bron es va veure obligat a retirar-se, ella seguia amb el cos dret, inalterada i freda, mostrant que era més forta que ningú, que la por i que el desig. Podia, per tant, seguir preguntant-se si aquest o aquell rodair seria o no seria Juli Peracanta que venia a sorprendre de prop la inaccessible Zoa, veure, per un instant almenys, les cames transatlàntiques de Zoa (cartes a Estefania), comprovació claríssima, i qui sap si algun dia palpable, de la definició de línies paral·leles, diu Juli Peracanta (ibídem), sempre a igual distància l'una de l'altra i trobant-se, en canvi, en un punt que Juli Peracanta no anomena. I podia, per tant, seguir afirmant —en veure un rodair a mitja alçada— que es tractava del Juli Peracanta de les meves cartes i —en veure'n un de més alt— que es tractava de l'altre Juli Peracanta, el seu. I si no era ni alt ni baix, si no coincidia cap indicatiu, Zoa afirmava encara que hi havia tants Julis Peracantes com dones coneixia Juli Peracanta, tants com cartes escrivia, un home no es més que el resultat de totes les imatges que les coses arrenquen del seu centre energètic,

del seu nucli somàtic, és un partit per ena i quan ena s'aprima, quan l'enèsima imatge és a penes una vibració, una paraula dita a un interlocutor de pas, aquest fraccionament d'imatges tendeix a l'infinit. Però ara està plovent, les carreteres deuen relliscar i s'hi deu estar bé als àtics sense entrada, Zoa fa veure que llegeix, com abans feia veure que els enemics, a fora, no existien i deia que Gival s'equivocava, que cada rodair era un Juli Peracanta i que era absurd escriure aquell guió per a la televisió, intentar denunciar públicament uns enemics inexistents. Però jo sabia el nom dels nostres enemics, jo sabia què volien, Gival havia parlat amb tota claredat i vaig escriure el guió, no era una carta personal a Juli Peracanta demanant ajuda, era una carta a tots els Julis Peracantes, era un guió, no era una carta, era una crida a tots, la denúncia d'una amenaça que venia de fora, que ens afectava a tots, calia que tots s'unissin per salvar Zoa i Estefania, que un Juli Peracanta es reconciliés amb tots els altres, l'enemic era comú, el guió era bo, és cert que hi havia massa coses, com diu Zoa, és cert que hi havia imatges robades al mateix Juli Peracanta de les cartes a Zoa, però aquest era el mèrit, aquesta la intenció, que un Juli Peracanta trobés, reproduïdes al guió, les imatges de l'altre Juli Peracanta comunicant-se amb si mateix, com per atzar, en un text que parlava, per atzar també, d'una dona anomenada Zoa que no ha lluit mai les joies-peix de Kummerlann i en canvi és la mateixa Zoa, trobant-se totes dues, paral·leles, en la concreta ambigüïtat d'un punt, unint-se; però tot això no estava dit així, sinó que hi havia els elements que agraden, que fan passar una nit sensacional davant de l'aparell, bevent, fumant, penso concretament en les nits de divendres, per exemple, quan sentíem des d'aquí els comentaris d'ells, a baix, il·lustrant les sorpreses de l'estúpid programa dels divendres, una rata grisa que guanya inesperadament la cursa de rates i capgira l'ordre establert, trاسبalsa el sis-

tema d'apostes i crea el pànic entre els locutors, deixa el futur obert, anguniós i violent com el final del guió, que durava mitja hora com a màxim, s'intitulava *Zoa i Estefania* i començava amb la ronca agonia de la senyora Elvira Camprodon, vídua Alvarez, càncer de cor. Ja sé que fins ara ningú no ha descobert aquesta varietat del càncer o, almenys, ningú no ha pensat a batejar-la així, creient segurament que la clientela no ho podria resistir i més s'estimaria morir-se en la ignorància o llançar-se a l'atemptat o a la disbauxa; és un nom que fusiona nocions aparentment contradictòries com són venjança i remordiment o llurs sinònims respectius, amor i odi que, en tot cas, havien de llegir-se sense equívoc al rostre de la senyora Elvira Camprodon quan (primera imatge) la dona de fer feines, perfectament analfabeta, s'acostava al llit capitonat portant una tisana. Però la malalta a penes la tastava, l'apartava de si i demanava, a canvi, el retrat de damunt del tocador. Calia aquí una actriu genial capaç de mostrar, sense paraules, l'imperialisme cancerós del cor de la senyora Elvira Camprodon, visualitzant en deu segons de film el matrimoni interessat amb Alvarez i la barreja progressiva de l'amor i l'odi, la impossibilitat d'una ruptura, just deu segons de film abans de preguntar a la dona de fer feines si les bessones es portaven bé, si ja havien tingut el catarro i si menjaven normalment, abans de dir, mirant el retrat del seu marit, l'últim que riu és el que riu millor. Venia després una troballa extraordinària, em sembla a mi: filmar a càmera lenta les convulsions del rostre de la senyora Elvira Camprodon fins a l'evidència de la mort, i canviar de seguida de seqüència. Les imatges següents eren les de l'enterrament, a la casa mortuòria, en ple rosari i llagimeig. Aquí eren els sons els que havien de ser agafats a càmera lenta a fi de permetre que fos captat el rebot de les paraules, però ja se sap que és una escena tòpica, la de l'enterrament, i tothom l'ha tractada un dia o altre. Ja se sap, per exem-

ple, que tothom mira de col·locar-se a reraguarda, fent cos amb les parets o tocant al balcó, lluny de les flors tan vulnerables a la calda; ja se sap que en un enterrament poden produir-se les coses més inversemblants: que el mort no sigui mort, que les nétes verges de la difunta es rifin a palletes la punta de coixí inacabada, que la més jove faci trampa (però un no sap mai quan una trampa és una trampa) i després, per venjar-se, les nétes desafortunades trobin volves de pols a sota el llit on jau la morta i se les rifin igualment a cara i creu de cementiri, i així successivament fins que totes s'enduguin un objecte-record, un rastre, una carta mai no enviada dirigida a una Mireia Galba qualsevol, i plena d'odi, on sigui possible dipositar l'enyorament i la tristesa quan, a la tarda, se'n vagin al cinema i es rifin a veure qui s'asseu al costat de l'ombra dura i masculina que busca una cama per a la seva cama, coses així d'inversemblants poden passar durant l'enterrament un cop s'ha produït allò que tots estan d'acord a dir que era impossible o que ho semblava, ja se sap, almenys Juli Peracanta ho sap, totes aquestes observacions passaven en el temps en què nosaltres no sabíem que hi hagués enterraments i provenen, per tant, de les cartes de Zoa, però no totes, és clar. Després venien les imatges on es veia el marit de la dona de fer feines dirigint amb precisió les maniobres de la caixa, sempre difícils si no es vol que el cadàver rodoli i el soroll del missal, caient de les mans mortes, faci pensar en una veu, en un error absurd que necessiti verificacions tan complicades com les operacions mateixes del treure la caixa, que requereixen la mà experta del marit de la dona de fer feines, expert a no trencar vitrines, mentre la imatge enfocava els cinc fills de la morta, vestits tots cinc de negre i tan iguals (mirant-se l'un a l'altre, mirant l'home que dirigia les maniobres) que no es podia veure encara quins eren els oficis, professions o canongies dels cinc fills del matrimoni Alvarez-Camprodon; es veia només

(però encara no sé com) que no vivien a la ciutat on ella havia mort, on havia viscut la senyora Elvira Camprodon, que eren, en alguna mesura, forasters i que es miraven les coses des de lluny i alhora des de prop, com Amadeu Bron aquella nit que he dit abans (quan va acostar-se amb la mà oberta), no ens despistem, és el moment en què al guió es veia un personatge amb cabells blancs, vestit d'un fosc més cap aquí del negre, que s'acostava a l'home i li deia (en veu tan baixa que calia posar el micro a la vora de l'actor) que passés l'endemà a dos quarts de quatre (però, com assegurar, si no he estat mai al cinema, que una troballa és realment una troballa, i el televisor no es mou del pis de baix). Aquí hi havia un salt, la càmera s'estava, com un gos, a l'aguait dins el portal de la notaria i agafava a contrallum les siluetes dels parents de la senyora Elvira Camprodon amb una netedat que fes possible sospitar que dos dels fills eren terratinents (però com donar el perfil d'un terratinent) i un altre tinent, i un altre funcionari (perfil difuminat) i l'últim capellà (vestit de seglar, però l'olor i l'absència de parella fan fàcil la identificació, suposo), fins que per fi (un minut de film) entrava una altra silueta i la càmera girava cent vuitanta graus i la seguia fins al peu de l'escala. L'home pujava a peu, la càmera agafava l'ascensor i encara tenia temps d'enfocar els parents, els cinc fills i les quatre respectives, i l'arribada de l'home a presència del notari. Per tant, ja podia començar l'escena del testament, que és també una escena fàcil; ja se sap, per exemple, que tots miren de posar-se lluny del balcó que aboca una llum massa indiscreta, ja se sap que durant la lectura de les voluntats no hi pot haver sorpreses, ja tots estan d'acord a pensar que la difunta que ara descansa en pau oscil·lava sempre entre el caprici i l'arbitrarietat, que era separatista i rancuniosa, imaginativa en la venjança, estrafolària a l'hora de nuar noves aliances que fessin contrapès a d'altres aliances, vella, capaç de tot;

completament d'acord que l'escena és fàcil, però l'interès no residia en res de tot això sinó en la presència gairebé imperceptible d'un home que no es mou per res i fa com si fes veure que no sap si li encarregaran d'enrajolar la cuina del notari o de tapar una esquerdada, i segueix sense moure's fins al punt que no sent ni el seu nom quan el notari el diu i el repeteix. Aquí estava previst passar unes fotografies fixes de la casa de camp que, contra tota previsió dels fills, la senyora Elvira Camprodon li deixava en herència. Les dues primeres, fetes des de lluny (des del Carall Trempat, potser, que domina la finca sense que es vegin les cases barates de la Trinitat); les següents, fetes des del costat de l'autopista, des del lloc, per exemple, on Juli Peracanta seria d'aquí a trenta minuts si sortís ara mateix de casa seva, i que permet de veure, en gros, el balcó porticat de la tercera planta; les últimes, en fi, fetes d'enfront mateix de l'edifici, mostrant alguns detalls, el marc de l'entrada (que tant agradava al professor Gival), la finestra de la sala (amb Mireia Galba parapetada darrera les cortines i menjant una altra mandarina mentre espera que vingui el senyor Alvarez), o un escorç de tarongers i l'heura al fons i un rellotge de sol sense tija (que marca a cada instant totes les hores, Gival tenia frases com aquesta), per tornar, després d'aquesta interrupció, al despatx del notari i empalmar amb la lectura de les clàusules especials o restrictives, segons des d'on es mira. Primer pla dels cinc fills amb cara d'enemics, i el felix hereu de la casa agafat des de dalt en un picat vertiginós que s'acabava amb un travelling circular, de fora cap endins, panoràmica invertida, la càmera esdevinguda gos, feta amenaça de fora cap endins i circular, dibuixant els límits de la condició testamentària mentre la veu, en off, explica que la propietat de la finca serà efectiva i alienable el dia que Estefania i Zoa aprovin amb mitjana de notable el curs preuniversitari o el seu equivalent legal, ame-

naça de fora cap endins, ja se sap que un paleta, per hores que faci i cuines que enrajoli, no pot pagar ni els llapis, per exemple (pensen els cinc fills i les quatre respectives, sense considerar), diu el notari, que la senyora difunta sabia fer les coses i ha deixat un dipòsit en paper d'Estat per finançar els estudis de les noies i un dipòsit en accions privades, la senyora Elvira Camprodon coneix els seus fills i les quatre respectives i ha pres astutes precaucions: els fills volen la casa?, doncs els fills d'aquell que l'enganyava i la humiliava no es quedaran la casa (breu imatge, aquí, Mireia Galba i pells de mandarina per l'estora), els Alvarez també reben en herència paper d'Estat i accions i llur interès és fer que fructifiquin i, com més fructifiquin, millor podran estudiar les noies, millors professors tindran (Gival, durant un segon i mig) i acabaran de pressa el curs preuniversitari i amb notable, més fructificarà la paperassa i més de pressa els fills perdran la casa, magnífica venjança, maniobra genial de la senyora Elvira Camprodon, que enreda la troca una vegada més mentre els cuacs es foten un tiberi (pensa el paleta), són ells, els mateixos fills, qui de rebot finançaran la pèrdua de la casa, final feliç, s'acosta a l'acta, firma amb el dit, silenci total de la banda sonora, una cadira cau sense soroll (per fer més evident aquest silenci), el paleta se'n va i (aquí tornava el so) un dels fills de la morta (última imatge del guió) pregunta al notari què passaria, per exemple, si les noies morien abans d'aprovar el curs preuniversitari i, off, sobre la foto fixa de Zoa i Estefania, el notari assegura que hi hauria incompliment de les condicions estipulades, i els cinc fills s'aixequen (però això ja no es veu), somriuen, una criatura és una cosa delicada, van a reconèixer els voltants de la casa, més val mesurar les amenaces, ser-ne conscients, diu el professor Gival, però Zoa, inalterable i freda, segueix especulant i diu que són històries inventades i que el guió és dolent; i encara més: inútil; Zoa segueix analitzant el meu

guió, paraula per paraula, racional i immutable (Zoa seria la imatge del seu déu, si no fos que hi creu), no se li escapa cap detall, no perdona cap feblesa, Brueghel et va pintar fa quatre segles, diu, i sap que sé que es refereix a la pintura *Joc d'infants*, del Museu d'Art de Viena, reproducció d'Erwin Meyer, Zoa no oblida cap detall. Al centre, part inferior, hi ha tres personatges i el de l'esquerra, masculí, munta un cavall de cartró. El barret li ha relliscat cap endavant, li tapa els ulls. Zoa diu que és el símbol de la força cega i bruta, és el mercenari de la vida i avança guiat per les olors i per la gana, avança cap a dues criatures femenines. L'una, dreta, toca el flabiol i bastoneja un timbalet. L'altra, inclinada, remena, amb un bastó, una tifa; Zoa diu que sóc jo, però tu deus ser la del flabiol, estúpida estimada Zoa, tu bastoneges el timbal per impedir que t'entri a les orelles el soroll dels mobles que arrosseguen a baix i, per més que diguessis que ja fa quatre segles que el cavall avança sense moure's, tenies por quan Gival t'anunciava el nom dels nostres enemics, vigilaves per sota la parpella les anades i vingudes dels rodaires, creies com jo que els cinc fills de la morta ens espia-ven i deies, amb hipocresia, hi ha molta gent que surt de la ciutat quan no té feina i intenta perdre's pels camins, s'atura davant dels edificis, observa, escolta, es deixa el temps sobrant lligat a qualsevol paisatge (Zoa fa frases com aquesta), a qualsevol objecte, o ventre, o edifici; sabies tant com jo que els Alvarez podien forçar els panys un dia o altre a l'hora que el sol manté la gent tancada a casa (però Amadeu Bron, potser, hagués vist com entraven a la biblioteca i hagués baixat a temps de la talaia del Carall Trempat), sabies, podien forçar els panys de l'entrada i travessar la grava, per sota els tarongers, passos lents pel vestíbul (recuperant la casa amb la mirada), secreter salomònic, passos lents per la sala, ràpid arpeig damunt les tecles, provisional, interromput (elles encara són a dalt, diu un dels fills), els dits que passen, obscens,

per la columna vertebral de l'arca i, possessius, per la pell clara dels coixins, elles encara són a dalt, i el frec dels peus que pugen per l'escala i obren la porta de la biblioteca i aleshores. I seguies dient que tots els rodaires es deien Juli Peracanta, però vas ser tu qui va veure primer l'ex-professor Gival rodant per fora de la casa acompanyat de Margarida Buenavida, volia ensenyar-nos, deies i no t'ho creies, les incurables propietats de Margarida Buenavida, la clau carnosa de la seva fugida, però estàvem segures que Gival, disfressat de parella, ens vigilava, vigilava els rodaires, volia impedir que els Álvarez entressin a la casa; sigui com sigui, vas ser tu, estúpida estimada Zoa, qui el vas veure primer, tu vigilaves constantment, tu tampoc encara no sabies que el professor Gival s'equivocava quan afirmava que els enemics eren a fora, encara no havies viscut aquella nit terrible que et va permetre, ens va permetre, les veritables identificacions, i quan va arribar per fi el dia de l'examen definitiu, quan l'inspector de l'Acadèmia, pura formalitat, ens va fer les últimes preguntes i tu vas traduir amb els ulls tancats un fragment de l'*Epistola contra libellum Johannis de Schonhavia*, i vas triar, després, per a l'exercici invers, un text del poeta Espriu, lentíssim i pulcre, sabies que estaves venent els teus enemics de sempre, però encara jugaves amb la teva por, allargaves els minuts que ens separaven del venciment del terme, encara uns segons de dubte, una oportunitat suplementària als cinc fills de la morta, Zoa i Estefania encara podien morir abans que fos estès el títol, amb la nota més alta, de preuniversitari, ells podien encara disparar des del cim del Carall Trempat, inútil oportunitat (però no ho sabies), absurda concessió a uns rodaires que no eren els Álvarez, que ni sabien el teu nom ni el meu, que ignoraven (com ara ignores tu els mobles que arrossegaven ells a baix) les clàusules dictades per la senyora Elvira Camprodon, i simplement passaven, s'aturaven, buscaven feina o un lloc propici a l'amor

o al suïcidi; simplement aquests rodaires enemics no existien i quan l'inspector ens va felicitar pels èxits brillantíssims que havíem obtingut i va treure de la seva cartera el diploma oficial, calligrafiat en gòtic decadent, i el va firmar, et vas sentir salvada com si els nostres enemics haguessin estat realment els nostres enemics, els cinc fills de la morta, i no els dos analfabets i els seus, però em vas mirar, amb compassió i menyspreu, mitja cara per la compassió i l'altra mitja pel menyspreu, com si tu no haguessis caigut a la mateixa trampa on jo havia caigut, i no et vas adonar que l'inspector somreia, heu fet un magnífic regal als vostres pares, noies, i ens donava copets a la cara, i els ulls se li perdien per dins la teva brusa groga, tan plena, tan rica, paraules que ens coronaven mentre les muses, a baix, seguien coronant el geni, un magnífic regal als vostres pares, la casa ja era d'ells, l'idiota de mente ja no pujava més, no el veïem mai, només pujava ella, cada matí a les set, deixava el menjar i sortia en silenci; aquest matí mateix, posem per cas, l'has espiada, potser pressenties que aquesta nit, com aquella vegada, hi hauria tràfec de mobles, aquest soroll que et posa la pell de gallina, no em faràs creure que fa fred, Zoa, la pluja, avui, és tèbia, les carreteres llisquen tèbiament, càlidament, i si Juli Peracanta sortís ara mateix de casa seva, no em faràs creure que des d'aquella nit no l'has espiada cada dia, tu també estàs segura que ell, l'analfabet, mentrestant, s'estava a l'altra banda de la porta escoltant les mirades, còmplices i maternals —que ella, vençuda per l'instint, podia creure mudes (Racine)—, la casa és una tremenda caixa de ressonàncies, és un auricular gegant que amplificava, aquella nit, el soroll dels mobles que ells arrossegaven i la veu d'ell, l'analfabet, que dirigia les maniobres com, al guió, dirigia les altres maniobres entre piles de mobles que protegien el cadàver de la senyora Elvira Camprodon, però ell dirigia les maniobres, la casa ja era d'ells, podien, per exemple, destruir

el piano, el fresc, els vitralls i les arqués, la cultura dels cultes, les motlures, i fer-ho en la més completa impunitat, Zoa i Estefania a dalt, immòbils, paralítiques i iguals (però tan distintes, tan iguals), i ells destruint els objectes on s'havien inscrit, durant segles i successivament, terribles baralles familiars, incruentes i legals, nadals, caps d'any (el temps es mira en un mirall, carta de Juli Peracanta a Estefania), aniversaris, xarampions, orgasmes unilaterals i després, és cert, orgasmes il·legals (des del punt de vista de la senyora Elvira Camprodon) però perfectament legals, en realitat, perquè no alteraven el vaivé de la història, ni profanaven el futur amb fills de mala mare, només algun llençol de fil dels rebesavis tacat potser de mandarina, l'alteració d'algun horari avalat i tramès per la llei natural del costum i l'hàbit, el descobriment urgent i inapel·lable d'alguna utilitat inusitada latent a les estores quan els cossos rodolen boca a boca, però tot —en realitat— perfectament legal, tan lluny del plany del piano, musical i vibràtil, que sentíem netíssim i amenaçador i, més sord, el del bufet (com un pes sense forma, amb una veu a dins de copes de cristall, frustrada) i la veu de l'altra gent que arribava i s'afegia a l'orgia de la destrucció dels mobles, la mà de Zoa que busca protecció a dins la meua mà, un moble —penses— és allò que s'està quiet, que cruix sense buscar resposta, allò que deixa, immòbil, que el sol li llisqui pel damunt i li dibuixi collarets a l'epidermis, pujaven en silenci les escales, s'acostaven pel vestíbul de la biblioteca i s'aturaven un moment arran de porta. I aleshores s'obria la porta, no sé si era el meu xiscle el que els feia recular o el rectangle de llum que queia d'una peça damunt de les rajoles fosques del vestíbul, en silenci, i no passava res durant un llarg moment (a part un gos en algun lloc del món, si és que el món existeix), la mirada de Zoa arrelada al límit del rectangle i alguna veu a fora, alguna mà massa sensible i impacient, i vint,

trenta mirades, les dels analfabets i els seus amics, clavades en nosaltres i tot el que ens voltava, no res, fins que esclatava la rialla i entraven —ell el primer de tots— i ens separaven, inútil que jo agafés la mà de Zoa, Zoa i Estefania separades, algunes dones ens besaven, i alguns homes també, amb els llavis pintats de nicotina, milers de dits miraven de tocar-nos i feien caure els llibres de la taula dient: s'han guanyat una casa; la manta relliscava fins a terra i s'hi quedava, però l'espectacle de les nostres cames no els era suficient, a baix, deien les veus, i ens alçaven i Zoa passava la primera, s'allunyava pel vestíbul, les mantes, exigia Estefania, però la veu es perdia enmig del rebombori, s'enduien el seu cos per la cadena de braços, massa prop de les cares deformades per la foscor i pel moviment de recepció i entrega, sinusoidal, fins al costat del cos de Zoa, deixat damunt d'una cadira al centre de la sala.

Els mobles estaven intactes, nosaltres estàvem intactes, lleugerament despentinades, arraconats els mobles, amuntegats arran de les parets, deixant només espais davant dels finestrals per on entrava, barrejada amb aigua, la nit invertebrada i tova; davant del fresc, espais també: potser ell volia impressionar els seus amics amb les anques translúcides de tanta musa o amb els ulls desesperats i blaus del geni, intactes com els mobles. Tan intactes, Zoa, que no ho podies suportar i et desmaiaves, tu també havies vist que, amuntegats, els mobles perdien tota noció de dignitat, mostraven les parts més íntimes, polsoses, reversos de tapisseries, excedents de molla, caïres sense envernissar (com una Mireia Galba *in fraganti* quan es lleva), desemparats, sense aire i sense impuls, sense distàncies, repugnants i insòlits com cossos despul·lats, més despul·lats encara que les muses, era impossible despul·lar les muses, els mobles despul·lats, irremissiblement vençuts, cadàvers sense sang, sense ferida; havien comprès que la força d'aquells mobles era només una dis-

posició determinada, una mútua lloança, un recíproc posar-se de relleu, una discreta subordinació a la llei remota de la perspectiva, l'escàndol d'un detall, d'una excepció, ràpidament esmorteït per la confluència solidària i serena de les altres línies i pel reagrupament d'un feix de corbes, per l'apropiació d'un pa de llum suplementari, llur força era un ordre rigorós, una complicitat de naixement, una distribució d'utilitats, una jerarquia de volums, gradació de vernissos i motlures, creació de subespais, obertura de canals d'accés fins a la glòria dels coixins, fins a les balmes entapissades dels sofàs, aquesta era llur força, aquesta havia estat però ara estava destruïda, anihilada, morta, no els havia calgut desfer a cops de destrall cada un dels mobles per a deslligar el nus de la grandesa d'aquell ordre i provocar un desastre irreversible; però la victòria d'ells era parcial, podien desfer l'ordre dels mobles, però no el de les muses, impossible dispersar l'ordre d'aquells cossos plans, era impossible vèncer aquella taca de pintura sense destruir-la brutalment, sense gratar amb les ungles el cos de les dones o els ulls desesperats i blaus del geni, el fresc els derrotava, el fresc confirmava la superioritat de la cultura acumulada, i per tant la nostra, el ritu de la coronació acabava i tornava a començar reproduint a cada instant l'eternitat, les muses es donaven la mà, les roses al voltant del coll hel·lènic no es marcién mai, no tenien cap pressa, eren els socis de l'eternitat, els còmplices del temps. El fresc els derrotava; i ells ho sabien, procuraven apartar-ne els ulls, i no mirant-lo miraven d'oblidar-lo, procuraven també reanimar Zoa, li feien olorar vinagre i Zoa obria els ulls, s'incorporava i la gent, aleshores, tornava a riure com a la biblioteca i s'asseia per terra, ocupava l'antic lloc dels mobles i ens mirava sense odi, però Zoa es refeia, els seus ulls, novament, retrobaven l'erecció de la mirada, era segur que de seguida tindria ganes de fumar, i del negre, i un home aleshores s'acostava i li n'oferia amb tanta pre-

cisió en el gest que era impossible no confondre'l, però com podia ser, com explicar-ho, com estar-ne segures si Amadeu Bron sempre l'havíem vist de lluny. Potser no era Bron, s'allunyava altre cop cap al fons de la sala —justament s'allunyava, esdevenia Bron—, com no caure altre cop a la trampa de les falses identificacions, com no caure-hi, per exemple, ara, si Juli Peracanta entrés —havent sortit mitja hora abans de casa seva (un principal o un àtic sense entrada)—, com tenir la certesa que no és un Juli Peracanta fals, un venedor d'estufes o un geni coronat, com comprendre que Bron abandonés la roca i el mirall i acceptés un altre sistema de llenguatge, que volgués imposar-nos un altre sistema de lectura, tan diferent, és cert, del joc que consisteix a encertar la forma dels objectes a partir de les ombres que projecten coneixent: a) la posició del sol i el coeficient de distorsió de la realitat, b) únicament la posició del sol, c) únicament el coeficient de distorsió, és a dir, imposar-nos la lectura directa —algú mentrestant tocava el piano, amb un sol dit, una cançó desconeguda i la cantava al mateix temps, però la veu precedia l'instrument de dues notes i a vegades la veu es deixava atrapar per l'instrument i tornava a separar-se'n de seguida, les dues melodies s'allunyaven i es citaven, després, en una nota singular, i l'altra gent seia per terra i ens mirava com si nosaltres fóssim l'espectacle (però Zoa, els ulls clavats a la pintura, no semblava adonar-se'n)—, llegir tot això directament, nosaltres, quinze anys de biblioteca, llegir les línies de la mà. Algú demanava que li llegíssim les línies de la mà, nosaltres, les sàvies, nosaltres els podíem ser útils, algú demanava que li llegíssim les línies de la mà, i s'acostava cap a mi rient i amb la mà estesa, entre l'entusiasme dels espectadors recolzats per terra. No, no era Amadeu Bron el qui avançava cap a mi rient i amb la mà estesa, impossible que Bron em demanés de fer un acte tan bèstia, tan banal, tan lluny de la ciència i de nosaltres, però Amadeu

Bron estava davant meu i em mirava amb gravetat i amb la mà oberta, aquella mà, per fi, aquell mirall posat damunt la pell, aquella pell lluent de suor, brillant com un mirall, mirall o secreció tant és, aquella mà pròxima a mi, ell em mirava sense excuses, em donava les explicacions i m'anunciava, ja, com una mena de futur, vull dir un camí, l'únic camí viable per sortir d'aquesta sala (o sigui acceptar que ens imposessin una nova llei), oblidar que les cames, sense manta, penjaven ridícules i quietes, la seva mà quieta i segura, entendre-ho tot al mig d'aquell silenci que anticipava ja, entre la gent recolzada per terra, l'anunci d'un futur que ells potser no coneixien, que desitjaven, i la meua mà buscant la mà d'Amadeu Bron a poc a poc, mil·límetre a mil·límetre, mirant la gent ansiosa que espera de l'erudita Estefania la formulació perfecta i mesurada, necessària, del terrible destí de la victòria, de l'horrorosa certesa del canvi latent en el múscul de la gana, sé que he de dir: sou el futur, la meua mà buscant la mà de Bron, pressentint el contacte i retardant-lo, sabent que trobaria, a dins d'aquella pell, dies de sol passats, una escalfor lenta i creixent i personal, i caldria oblidar-la, sortir de mi, saber, anunciar, superar Bron, Estefania i el secret que ens lligava, anar, trencar, inventar, no caure a la trampa de creure que tot allò era fals (però aquests mobles que arrosseguen ara, però aquests mobles), que Bron no era Bron, potser era només un convidat que s'avorria, un convidat normal a qui la nit, humida i tova, feia suar les mans; i els altres, gent normal a qui el futur no interessava i que només demanava prediccions amb rosses de bon veure, rifes propícies, coses així com morir-se de vellesa i fàstic i no ser mai client de sanatori, manifestar virilitat eterna i practicar-la, tenir un repertori fabulós d'insults, no caure en mans de garatgistes, tenir un aparcament, un bisbe amic, coses així, eren potser gent normal i no volien escriure cap història, potser no l'havien destruït expressament l'ordre dels mo-

bles, potser no eren una amenaça, però Zoa em mirava fixament, també ella sabia que ells esperaven alguna cosa més que un futur de setmanari, que estàvem lliurant la gran batalla, la batalla que ells guanyaran un dia o altre, Zoa sabia que Estefania estava a punt de passar a l'enemic, que de seguida parlaria i els diria: amics meus veig a les vostres mans els ulls de la raó i de la força, i Zoa, aleshores, s'apodera de la mà estesa de Bron, i Bron, sorprès, cedeix, no comprèn el que passa, Zoa mira de fit a fit les muses, el coll voltat de flors del geni, i Zoa parla, parla, el doll cilíndric de la veu de Zoa es transforma en paraules perfectes i llatines, baixa com un riu de marges amples amb una netedat incomprendible, i Bron, davant, les cames flexionades, la mà estesa d'un pobre, gratuïta, que Zoa ignora, Bron ha caigut a la trampa de Zoa, la maniobra de Bron ha fracassat, les paraules llatines l'estan assassinant, Zoa ha llançat el contraatac, ja no és Zoa qui parla sinó el geni i les muses, el fresc perboca hexàmetres amb calma i amb ritme, el fresc es desperta, recorda a tots la seva presència, la seva victòria, la derrota dels altres, la impotència dels altres enfront de l'ordre immutable de les nou dones nues, Zoa els provoca, Zoa vol que s'aixequin i que no puguin contenir l'impuls de destruir les pintures, de rascar l'epidermis de les muses, d'escorxar la freda i desesperada suficiència del geni, d'escriure paraules obscenes a l'esquena magistral de Clio o a les axilles inodores de Cal·liope, i després fer el mateix amb els mobles fins a la destrucció total i rabiosa de la casa i de Zoa, i també d'Estefania, fins a la victòria fàcil de la força bruta, de l'ordre tancat i subterrani de la bèstia que s'anihila a si mateixa i dona, per tant, la victòria profunda a la coronació del geni, als mobles, a la casa, a Zoa i també a Estefania. Però Eulàlia Pons es posa dreta, Eulàlia Pons no mira enlloc, es treu les sabates, es descorda, la faldilla li baixa per les cames, Eulàlia Pons no mira enlloc, les cuixes massa primes, la

costura esquinçada, la carn blanca del ventre (de seguida), la pesant maduresa de la sina, la taca abrupta del secret, les anques translúcides de les muses, Eulàlia Pons somriu i avança entre la gent i Bron es gira i riu també i comprèn que el cos d'Eulàlia Pons (que avança entre la gent i posa el peu nu al lloc on cal posar-lo, camina lentament, es gira i es mostra seguint el ritme de la veu de Zoa, marcant les cesures, les síl·labes fortes i les fluïxes, una flexió del colze, un moviment dels dits, imperceptible) s'ha convertit, de cop, en Calliope, eloqüent i heroïca, cellulítica, palpable; Calliope esdevinguda Eulàlia Pons, un idèntic somriure, un mateix pes; Eulàlia Pons, feta Calliope, avança i fa vibrar el seu cos i el planta al centre de totes les mirades, implacable i pròxim, absorbent i primari, sensible, copulatiu i limítrof, i es queda dreta davant de la pintura i Zoa calla i veu el desastre, veu com els altres s'acosten cap a Eulàlia Pons, o Calliope, i Eulàlia Pons s'aparta, encara no és l'hora de les comprovacions manuals, les mans es tensen i ella desenrotilla l'espiral de la seva cintura, inacabable i ascendent, i explica la dimensió concreta de les muses, la derrota total de les muses, l'enderrocament possible de l'ordre pictòric i dona moviment als quatre-cents anys estàtics que ens separen de Brueghel, el joc ja no és d'infants, els infants han crescut, el cavall ja no és de cartró i avança, avança, la distància s'escurça; l'una, dreta, toca un flabiol i bastoneja un timbalet, l'altra sóc jo, diu Zoa, i el cavall no és de cartró i avança, Eulàlia Pons camina per la sala durant hores i hores i toca una cançó desconeguda, i molts s'adormen fatigats, jeuen per terra sota respiracions espesses i cansades, i tu plores, Zoa, estúpida estimada, i Estefania plora, immòbil i immòbil damunt de la cadira respectiva, contemplant el paisatge i l'espasme final d'Amadeu Bron lluny ja per sempre de nosaltres, perdut en els braços massa prims d'Eulàlia Pons que, desperts, ens ignoren. Saps que ens tornaran a deixar a la biblio-

teca, has trencat les mans-pont que t'oferien, la possibilitat d'una aliança que creus contra natura. I passaran dies estranys i plens de calma fins que arribi aquesta nit d'avui en què arrosseguen altre cop els mobles, però ara no serà per preparar una festa en honor nostre, les besones sàvies capaces de guanyar una casa, sinó per carregar-los en camions i vendre'ls a antiquaris lúcids. Saps (no sents el silenci, no sents que ja són fora, Zoa?) que marxaran per sempre més, ens deixaran aquí i tancaran la porta amb clau, i esperarem en va que Juli Peracanta surti ara mateix de casa seva, agafi l'autopista, reconegui els tarongers que arreen al jardí, forci els panys i se'ns endugui lluny d'aquí. Però Juli Peracanta té tanta feina últimament.

Pinyó lluny

Cla, Clara

Liquid

Maquillatge

Cinc mil metres papallons

El cavall no és de cartró

COL·LECCIÓ EL BALANCI

1	Crònica dels pobres sònents, Vasco Pratolini	
2	Un dia contra el Pacífic, Marguerite Duras	
3	La ruta del tabac, Erskine Caldwell	
4	Llum d'agost, William Faulkner	
5	El cor és un caçador solitari, Carson McCullers	
6	Fl de setmana a Dunkerque, Robert Merle	
7	El baró rampant, Italo Calvino	
8	La modificació, M. J. O'Shea	
9	El ministeri de la guerra, Graham Greene	
10	El pa dels nays joves, Heinrich Böll	
11	Els nus i els morts, Norman Mailer	
12	La lluna i les fagueres, Cesare Pavese	
13	El s'efora del sanyor Juli Cèsar, Bertolt Brecht	
14	Altres veus, altres àmbits, Truman Capote	
15	Metello, Vasco Pratolini	
	Pinyó lliure . . . de les moques, William Golding	7
	Gin, Gina . . . i la sandra, Stanislay Towes	29
	Líquid . . . busca grega, Friedrich Dürrenmatt	37
	Maquillatge . . . el paradís, Henry Miller	61
	Cinc mil metres papallona . . . Passos	83
	El cavall no és de cartró . . . Bertolt Brecht	103
27	El gran Gatsby, F. Scott Fitzgerald	
28	Final d'home, Graham Greene	
29	Totes les bèsties de càrrega, Manuel de Pedrolo	
30	L'any 1919, John Dos Passos	
31	Tots tres surten per l'Ozama, Vicenç Riera Llorca	
32	Una vida violenta, Pier Paolo Pasolini	
33	El marí de Gibraltar, Marguerite Duras	
34	El petit camp de Déu, Erskine Caldwell	
35	Diner llarg, John Dos Passos	
36	Tendra és la nit, F. Scott Fitzgerald	